

Stanisława Kurek-Kokocińska

Bibliografia Wielkopolski i Łodzi : w kręgu zainteresowań Bolesława Świderskiego

Biblioteka 10 (19), 145-159

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STANISŁAWA KUREK-KOKOCIŃSKA

Bibliografia Wielkopolski i Łodzi. W kręgu zainteresowań Bolesława Świderskiego

Bolesław Świderski był nie tylko energicznym organizatorem życia bibliotecznego, ale również badaczem i bibliografem. Obszar jego zainteresowań jest dość obszerny, obok problematyki współpracy bibliotek, profesor zajmował się dokumentacją piśmiennictwa regionów Wielkopolski i Łodzi. W obu tych rolach trwale zaznaczył swoją obecność, a jego aktywność w tym zakresie poświadczają liczne tomy zestawień bibliograficznych, jakie ukazały się pod jego redakcją, dokumentujących piśmienniczy dorobek Wielkopolski i regionu łódzkiego – dwóch regionów, z którymi profesor związał swe życie. Tę właśnie stronę jego działalności pragnę przypomnieć w niniejszej pracy.

Życie i praca Bolesława Świderskiego – urodzonego w 1917 roku w Poznaniu, zmarłego w 1998 roku w Łodzi – wiąże się z wymienionymi miastami. Uzyskane na Uniwersytecie Poznańskim wykształcenie pozwoliło mu, w 1945 roku, podjąć pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej, gdzie – przechodząc kolejne szczeble drabiny zawodowej – pełnił przez kilkanaście lat funkcję wicedyrektora (lata 1956-1968). Swoje biblioteczne, bibliotekoznawcze i dydaktyczne pasje kontynuował w Łodzi, jako dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego (lata 1969-1981) i kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa (lata 1970-1987).

Poznański i łódzki etap życia i działalności twórczej B. Świderskiego okazał się owocny pod względem ilości ogłoszonych publikacji dokumentujących piśmiennictwo wielkopolskie i łódzkie w określonym przedziale czasu. Na pierwszym miejscu trzeba stawiać bieżącą bibliografię Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej (później z drugiego członu zrezygnowano), która pod

jego redakcją, została opublikowana w 1959 roku. Tytuł ten w dość regularnych odstępach czasu ukazywał się przez cały okres pracy Świderskiego w Bibliotece Uniwersytetu w Poznaniu. Łącznie bibliografia objęła 11 lat w 9 odcinkach jedno i dwuletnich:

Bibliografia regionalna Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej (1. i 2. półrocze 1958), „Biuletyn Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu” 1959 nr 1, s. 45-170; nr 4, s. 53-166;

Bibliografia regionalna Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej za rok 1959, praca zespołowa pod red. B. Świderskiego, Poznań 1962;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za rok 1960, praca zespołowa pod red. Bolesława Świderskiego, Poznań 1964;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za rok 1961, praca zespołowa pod redakcją Bolesława Świderskiego, Poznań 1965;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za rok 1962, praca zespołowa pod redakcją Bolesława Świderskiego, Poznań 1966;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za rok 1963, praca zespołowa pod redakcją Bolesława Świderskiego, Poznań 1967;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za rok 1964, redakcja i opracowanie: Bolesław Świdorski, Poznań 1968;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za lata 1965-1966, redakcja i opracowanie: Bolesław Świdorski, Poznań 1969;

Bibliografia regionalna Wielkopolski za lata 1967-1968, redakcja i opracowanie: Bolesław Świdorski, Poznań 1970.

Warto zauważyć, iż studia w zakresie geografii na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym uczelni poznańskiej i praca w bibliotece Uniwersytetu dawały Świderskiemu pole do uściślenia zainteresowań twórczych. Łącząc swe wysokie kompetencje w dziedzinie geografii¹ z pasją bibliografą, skupił się w pierwszej kolejności na rozpoznaniu i opisie piśmiennictwa z dziedziny geografii fizycznej, a związanego z regionem Wielkopolskim (1955, 1956, 1959) oraz regionem Pomorza (1962)². Problematyce bibliografii geograficznej, już nie regionalnej, a ogólnopolskiej, poświęcił Świdorski w późniejszym czasie (1970) osobne opracowanie³. Piśmiennictwo z dziedziny

¹ W 1948 roku na podstawie rozprawy *Wpływ form terenu na położenie osiedli wiejskich w Polsce*, opracowanej pod kierunkiem prof. dra A. Zierhoffera, B. Świdorski został promowany na Uniwersytecie Poznańskim na doktora nauk matematyczno-przyrodniczych w dziedzinie geografii. Por. *Kronika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Za lata akademickie 1965/66-1967/68*, Poznań 1969, s. 642-644.

² Chodzi o: *Bibliografia geografii fizycznej Pomorza*, cz. 1, Poznań 1962, zesz. dod. do t. 7: *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*.

³ B. Świdorski, *Bibliografia geografii Polski. Rys historyczno-analityczny*, w: *Z problemów bibliografii*, Warszawa 1970, s. 289-304.

ny ekonomii dotyczące Wielkopolski wypełniło dwie publikacje ogłoszone we wczesnych latach 60. (1960, 1962).

Uściślając, dokumentacji piśmiennictwa poświęconego Wielkopolsce dotyczą następujące autorskie opracowania, bibliografie oraz zestawienia specjalistycznej literatury z zakresu geografii i ekonomii:

Bibliografia geografii fizycznej Wielkopolski, „Sprawozdania PTPN” 1955 nr 1, s. 62-63;

Bibliografia geografii fizycznej Wielkopolski,

[cz. 1]: „Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią” 1956, t. 3, s. 183-279;

[cz. 2]: „Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią” 1959, t. 5, s. 199-250;

Materiały do bibliografii ekonomicznej województwa poznańskiego na rok 1958, w: „Rada Naukowo-Ekonomiczna przy Prezydium WRN w Poznaniu”, 1960, R. 4, cz. 1, s. 195-211.

Materiały do bibliografii ekonomicznej Wielkopolski za lata 1945-1957, w: *Wielkopolska w pracach uczelni poznańskich oraz publikacjach naukowych*, Poznań 1962, s. 81-271.

Zainteresowania Świderskiego bibliografią dziedzinową o zasięgu regionalnym, geograficzną oraz ekonomiczną, zostały z czasem zdominowane przez obowiązki redaktora *Bibliografii regionalnej Wielkopolski*, których – jak była mowa – podjął się pod koniec lat 50.

Barbara Eychler pisała: „Bibliografia [...] obejmuje wydawnictwa samostne i artykuły. Opracowuje zespół pod kierownictwem Bolesława Świderskiego, na zlecenie Biblioteki Uniwersytetu Poznańskiego. Bibliografia ma być kontynuowana w latach następnych”⁴.

W czasie pobytu w Poznaniu Świderski nie tylko rozwijał działalność naukową: przygotowywał publikacje problemowe, sprawozdawcze, ale też brał udział w rozlicznych pracach zespołowych Biblioteki, np. przy sporządzaniu różnego rodzaju zestawień i wykazów, jak chociażby wykazy zagranicznych nabytków⁵ oraz, przygotowane pod jego redakcją, rejestry zagranicznych czasopism, gromadzonych w bibliotekach Poznania:

⁴ B. Eychler, *Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich*, „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego 1957-1961”, t. 6, nr 5, s. 216.

⁵ Np. *Informacja o ważniejszych nabytkach zagranicznych Biblioteki Głównej oraz bibliotek instytutowych i zakładów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza*, oprac. J. Hibszer, W. Kubiak, K. Michałowski, W. Pawlikowski, B. Świderski, B. Szulc-Golska, M. Szymańska, T. Ziółkowski, S. Żurowski, „Biuletyn Biblioteki Głównej UAM” 1958, nr 1(3), s. 8-33; *Informacja o ważniejszych nabytkach zagranicznych Biblioteki Głównej oraz bibliotek instytutów i zakładów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza*, oprac. [m.in.] B. Świderski, „Biuletyn Biblioteki Głównej UAM” 1958, nr 2(4), s. 3-87; *Informacja o nabytkach zagranicznych*, oprac. [m.in.] B. Świderski, „Biuletyn Biblioteki Głównej UAM” 1961, nr 1, 37 s.; *Informacja o nabytkach zagranicznych*, oprac. [m.in.] B. Świderski, „Biuletyn Biblioteki Głównej UAM” 1961, nr 5.

Wykaz zagranicznych czasopism bieżących bibliotek szkół wyższych m. Poznania oraz Biblioteki PTPN za rok 1957, opracowanie zespołowe, redaktor B. Świdorski, Biblioteka Główna Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 1958;

Wykaz zagranicznych czasopism bieżących bibliotek naukowych m. Poznania (za rok 1958), praca zespołowa pod redakcją B. Świdorskiego, materiały oprac. F. Kuźdowicz, B. Świdorski, Wydawnictwo Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 1960.

Problem współpracy bibliotek szczególnie frapował Bolesława Świdorskiego. Łatwo zauważyć w jego zawodowej aktywności pewną znamioną ewolucję: geograf, który stopniowo kieruje swoje zainteresowania ku zagadnieniom bibliotecznoznawczym i praktycznym problemom dotyczącym funkcjonowania bibliotek we współczesnym świecie. We wstępie do *Wykazu* pisał:

Pod koniec 1957 odbyła się w Bibliotece Główniej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza konferencja dyrektorów i kierowników kilkunastu bibliotek naukowych m. Poznania, zwołana z inicjatywy niżej podpisanego, której celem było omówienie problemu zacieśnienia współpracy międzybibliotecznej. Z szeregu możliwych form współpracy najczęściej zainteresowania wzbudziło zagadnienie koordynacji pracy pomiędzy bibliotekami poznańskimi w dziedzinie polityki gromadzenia zbiorów. Jest rzeczą bezsporną, że jednym z naczelnych zadań miejscowych bibliotek powinno być należyte zaopatrzenie Poznania [...] nie tylko w publikacje krajowe, lecz przede wszystkim zagraniczne [...]. Zaopatrzenie to tymczasem, jak wykazuje praktyka, jest niezadowolające. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest szczupłość środków finansowych. [...] Cel wykazu [...] jest praktyczny. Jako informator ułatwi on orientację w bieżącym tj. za rok 1957 zasobie zagranicznych wydawnictw ciągłych otrzymywanych przez najważniejsze biblioteki naukowe m. Poznania⁶.

Uzasadnieniem dla kontynuacji przedsięwzięcia była przychylność, z jaką środowisko naukowe przyjęło wcześniejsze zestawienie:

Wydany w roku 1958 przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu Wykaz zagranicznych czasopism bieżących [...] spotkał się z przychylnym przyjęciem ze strony kół zainteresowanych. Rozszedł się nadszpodziewanie szybko. Było to powodem, że już w roku następnym przystąpiono do pracy nad sporządzeniem nowego zestawienia czasopism zagranicznych bibliotek naukowych m. Poznania⁷.

⁶ *Wykaz zagranicznych czasopism bieżących bibliotek szkół wyższych m. Poznania oraz Biblioteki PTPN za rok 1957*, Poznań 1958, s. III-IV.

⁷ *Wykaz zagranicznych czasopism bieżących bibliotek szkół wyższych m. Poznania oraz Biblioteki PTPN za rok 1958*, Poznań 1960, s. VII.

Oba wykazy czasopism sporządzone zostały według podobnego schematu: opis bibliograficzny maksymalnie skrócony, materiały ułożone działowo.

Podjęcie się opracowywania bieżącej bibliografii Wielkopolski stanowiło dość śmiało przedsięwzięcie. Po latach Świdorski napisał o *Bibliografii za rok 1958*:

Był to tom o charakterze próbnym, eksperymentalnym. Publikacja spotkała się na terenie Poznania z pozytywnym oddźwiękiem, co skłoniło redakcję do opracowywania dalszych tomów [...]⁸.

Praca nad dokumentacją piśmiennictwa Wielkopolski zbiegła się z ogólniejszą inicjatywą, podjętą przez środowisko polskich bibliografów w zakresie rejestracji dorobku piśmienniczego dotyczącego Ziem Zachodnich⁹. Jedną z podstawowych kwestii, które przy publikacji tego rodzaju tekstów trzeba rozwiązać, są zagadnienia czysto metodyczne: zakres bibliografii, sposób uporządkowania zebranego materiału, opis bibliograficzny itp. Pisz o tym Świdorski w przedmowie do *Bibliografii za rok 1959*:

Kwestia zastosowania możliwie jednolitego układu materiałów we wspomnianych bibliografiach została przedyskutowana na konferencji, jaka odbyła się w Instytucie Zachodnim w Poznaniu w dniu 17 XI 1960 roku. W jej wyniku powołano kilkusobową komisję, która po dyskusji na posiedzeniu w Instytucie Bibliograficznym BN w Warszawie dokonała ostatecznej redakcji schematu klasyfikacyjnego.

Wypracowany wówczas schemat został przyjęty przez zespół redakcyjny *Bibliografii regionalnej Wielkopolski i* stosowano go we wszystkich tomach, które objęły lata 1959-1968. Sądzę, że – tytułem ilustracji – warto go przypomnieć:

- I. Zagadnienia ogólne.
- II. Środowisko geograficzne.
- III. Ludność.
- IV. Historia.
- V. Etnografia.
- VI. Zagadnienia gospodarcze.
- VII. Zagadnienia społeczno-polityczne.
- VIII. Zagadnienia prawno-administracyjne.
- IX. Służba zdrowia.
- X. Kultura. Nauka. Oświata.
- XI. Językoznawstwo. Literatura piękna.

⁸ *Bibliografia regionalna Wielkopolski za lata 1965-1966*, red. B. Świdorski, Poznań 1969, s. 3.

⁹ B. Eychler, *Problematyka bibliografii regionalnej Ziem Zachodnich*, „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego 1957-1961” t. 6, nr 5, s. 211-235.

XII. Sztuka.

XIII. Zagadnienia wyznaniowe.

XIV. Archiwa. Biblioteki. Sprawy książki i czytelnictwa.

W wykazie działów głównych *Bibliografii* w rzeczonym okresie wprowadzone zostały jedynie drobne zmiany w nazwie działu IX „Służba zdrowia”, którą w roku 1960 i 1961 zastąpiono nazwą „Służba zdrowia. Lecznictwo”. Rozbudowa wybranego tu do analizy działu XIV „Archiwa. Biblioteki. Sprawy książki i czytelnictwa” również była powtarzana w poszczególnych tomach bibliografii, a większej zmianie uległa dopiero w połowie lat 60., wraz z potrzebą wyodrębnienia wzrastającej ilości piśmiennictwa, poświęconego informacji naukowej oraz przesunięciem piśmiennictwa dotyczącego książki i jej historii [zob. tabela 1].

Konsekwentnie stosowano też ustaloną kompozycję bibliografii [zob. tabela 2], a zmiany dotyczą tylko indeksu, który początkowo obejmował nazwy wszystkich instytucji, by – w edycji za lata 1967-1968 – objąć już tylko nazwy „ważniejszych instytucji”. Przy okazji odnotujemy drobną omyłkę. Indeks w wydaniu z 1959 nosi nazwę „indeks przedmiotowy osób, nazw, geograficznych i instytucji” podczas gdy w rzeczywistości osób, nazw geograficznych i instytucji.

Bibliografia regionalna Wielkopolski za lata 1967-1968 (wyd.: 1970) była ostatnim tomem w edycji przygotowanej w Bibliotece Uniwersyteckiej pod kierunkiem B. Świdorskiego. Starania o wznowienie prac nad bibliografią podjęto w 1979 roku. Szczegółowo scharakteryzowany został ten dalszy etap „życia” bibliografii wielkopolskiej w opracowaniu Beaty Nowak z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu¹⁰. Dokładnie kontynuację bibliografii objaśnia też *Przedmowa* do edycji za rok 1969:

Do roku 1970, pod redakcją Bolesława Świdorskiego, opublikowano roczniki 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965-66 i 1967-68. Niemiejszy tom *Bibliografii* za rok 1969 opracowano w latach 1972-1973. Nie ukazał się on wówczas z powodu braku odpowiedniej ilości papieru w Wydawnictwie Naukowym UAM. Prace nad dalszymi rocznikami bibliografii przez kilka lat nie wychodziły poza gromadzenie materiałów bibliograficznych w kartotekach. W 1980 roku, z inicjatywy resortu kultury i sztuki, wznowiono prace nad bibliografią regionalną Wielkopolski, a jej edycją zajęła się Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Poznaniu. Zgodnie z przyjętym podziałem zadań do opracowania zaległych roczników za lata 1969-1979 zobowiązała się Biblioteka Uniwersytecka UAM, natomiast przygotowania roczników bieżących, począwszy od 1980 roku, podjęła się Wojewódzka Biblioteka Publiczna¹¹.

¹⁰ *Bibliografia regionalna Wielkopolski: organizacja i metodyka prac*, oprac. B. Nowak, Poznań 1987.

¹¹ *Bibliografia regionalna Wielkopolski za 1969 rok*, red. B. Świdorski, Poznań 1971, s. XI.

Tabela 1. Rozbudowa działu „Archiwa, Biblioteki. Sprawy książki i czytelnictwa” w *Bibliografii regionalnej Wielkopolski*

Rozbudowa działu XIV <i>Bibliografii regionalnej Wielkopolski</i>	
edycja: 1959-1960	edycja: 1961-1964
Archiwa	Archiwa
Biblioteki i czytelnictwo	Biblioteki i czytelnictwo
Historia książki. Czasopiśmiennictwo	Historia książki. Czasopiśmiennictwo. Prasa
Ruch wydawniczy. Księgarstwo	Ruch wydawniczy. Księgarstwo
	edycja: 1965-1966
	Archiwa
	Biblioteki. Ośrodki informacji. Czytelnictwo
	Książka. Czasopiśmiennictwo. Prasa
	Ruch wydawniczy. Księgarstwo
	edycja: 1967-1968
	Archiwa
	Biblioteki. Ośrodki informacji. Czytelnictwo
	Książka. Czasopiśmiennictwo. Prasa
	Ruch wydawniczy. Drukarstwo. Księgarstwo

Dostęp do danych bibliograficznych o piśmiennictwie Wielkopolski, jako kontynuacja starań zapoczątkowanych i zrealizowanych pod kierunkiem Świderskiego, oraz do nowych przedsięwzięć informacyjnych, zapewniają Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu [<http://www.wbp.poznan.pl/strony/2/p/200.php>] oraz Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu [<http://lib.amu.edu.pl/publikacje/bu.php#2>].

Na bibliografię regionu łódzkiego składa się kilka prac, których opracowanie też wiąże się z udziałem B. Świderskiego. Chodzi tu w pierwszej kolejności o łódzką bibliografię regionalną za okres 35 lat powojennej historii miasta i województwa, tj. za lata 1945-1980:

Łódzka bibliografia regionalna 1945-1970, oprac. Wanda Frontczakowa, pod red. Bolesława Świderskiego, PWN (Oddział), Łódź 1976;

Łódzka bibliografia regionalna 1971-1980, oprac. Wanda Frontczakowa, Ryszard Żmuda, Mariola Frontczak, pod red. Bolesława Świderskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1994.

W sferze dokonań bibliograficznych Świderskiego, tematycznie skoncentrowanych na sprawach łódzkich, pod uwagę należy też brać materiały bibliograficzne pracowników Uniwersytetu Łódzkiego za okres 10-letni, tj. za lata 1965-1974:

Materiały bibliograficzne pracowników Uniwersytetu Łódzkiego za lata 1965/1969, opracowali: Mieczysława Budzichowska, Helena Kacprzyk, Anna Mędrzak, Halina Rosiecka, Michał Szałowski, pod red. Bolesława Świderskiego, PWN, Łódź 1972;

Materiały bibliograficzne pracowników Uniwersytetu Łódzkiego za lata 1970/1974, opracowali: Bolesław Świdorski, Helena Kacprzyk, Mieczysława Budzichowska, Kazimierz Lang, Anna Mędrzak, Halina Rosiecka, Dorota Strucińska, PWN, Łódź 1980.

Poza wymienionymi publikacjami, przygotowanymi pod redakcją Świderskiego, uwzględnić trzeba dysertacje magisterskie o charakterze przyczynków bibliograficznych, powstałe z inicjatywy i pod kierunkiem Profesora, obejmujące zasięgiem chronologicznym okres dwudziestolecia międzywojennego (z wyłączeniem roku 1923, 1926, 1927, 1938, 1939); chodzi o następujące prace (w nawiasie podano datę roczną przyjęcia pracy przez jej promotora):

Anna Kopacz, *Łódzka bibliografia regionalna za lata 1918-1921* (1982),

Elżbieta Michalska, *Bibliografia regionalna Łodzi za lata 1924-1925* (1982),

Renata Brocka, *Bibliografia Łodzi za lata 1928-1929* (1982),

Lucyna Hasiuk, *Bibliografia miasta Łodzi za lata 1930-1931* (1985),

Joanna Szymaniak, *Bibliografia Łodzi za lata 1932-1933* (1982),

Anna Szymaniak-Henc, *Bibliografia Łodzi za lata 1934-1935* (1982),

Małgorzata Ewa Chmielewska, *Bibliografia Łodzi za lata 1936/1937 na podstawie prasy łódzkiej* (1984).

Praca nad bibliografią wymaga solidnej wiedzy i ogromnego wysiłku, w przypadku opracowania zbiorowego, również podziału obowiązków i współpracy. O tym czytamy we *Wstępie* do 1. części bibliografii obejmującej zasięgiem region łódzki:

W pracy nad Łódzką bibliografią regionalną spotkała autorów duża życzliwość i zainteresowanie ze strony najbliższych Koleżanek i Kolegów bibliotekarzy, którzy w różnej formie okazali pomoc przy zbieraniu i doborze materiałów oraz w końcowej redakcji i opracowaniu technicznym. Składamy im wszystkim serdeczne podziękowanie. Szczególnie wyrażamy swą wdzięczność Dyrektorowi Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, doc. dr habil. Bolesławowi Świderskiemu za podjęcie zadań redaktora naukowego¹².

We *Wstępie* do części 2. napisano m.in:

Wszystkim osobom, które okazały zainteresowanie i pomoc w realizacji naszego przedsięwzięcia składamy wyrazy głębokiej wdzięczności. Szczególnie dziękujemy Panu Profesorowi Bolesławowi Świderskiemu, że po raz drugi zechciał podjąć się zadań redaktora naukowego¹³.

W budowie obu odcinków bibliografii zastosowano analogiczną kompozycję, opartą na wypracowanych ustaleniach metodyki bibliograficznej.

Tabela 3. Elementy kompozycyjne *Łódzkiej bibliografii regionalnej*

Elementy kompozycyjne <i>Łódzkiej bibliografii regionalnej</i>	
edycja: 1945-1970	edycja: 1971-1980
Spis treści	Spis treści
Wstęp	Wstęp
Wykaz ważniejszych skrótów	Wykaz ważniejszych skrótów
Wykaz tytułów cytowanych czasopism i innych wydawnictw ciągłych oraz ich skrótów	Wykaz tytułów cytowanych czasopism i innych wydawnictw ciągłych oraz ich skrótów
[Zrąb główny]	[Zrąb główny]
Indeks osobowy	Indeks osobowy
Indeks nazw geograficznych	Indeks nazw geograficznych

Łódzka bibliografia regionalna pod względem budowy zachowuje kolejność i podobieństwo wyodrębnionych elementów konstrukcyjnych do struktury, przyjętej wcześniej w bieżącej bibliografii Wielkopolski, choć są oczywiste różnice. Znacznie wyraźniejsze odmienności obserwuje się w za-

¹² *Łódzka bibliografia regionalna 1945-1970*, op. cit., s. 14.

¹³ *Łódzka bibliografia regionalna 1971-1980*, op. cit., s. 14.

kresie schematu przyjętego w części zasadniczej spisu. Oto schemat układu zrębu głównego *Łódzkiej bibliografii regionalnej*.

Tabela 4. Schemat działów głównych w części zasadniczej *Łódzkiej bibliografii regionalnej*

Schemat działów <i>Łódzkiej bibliografii regionalnej</i>	
edycja: 1945-1970	edycja: 1971-1980
I. Dział ogólny	I. Dział ogólny
II. Środowisko geograficzne. Przyroda	II. Środowisko geograficzne. Przyroda
III. Ludność	III. Ludność
IV. Archeologia	IV. Archeologia
V. Historia (do 1945 r.)	V. Historia
VI. Etnografia	VI. Etnografia
VII. Zagadnienia gospodarcze (współczesne od 1945 roku)	VII. Zagadnienia gospodarcze
VIII. Zagadnienia społeczne i polityczne (współczesne od 1945 roku)	VIII. Zagadnienia społeczne i przyrodnicze
IX. Zagadnienia prawno- administracyjne	IX. Zagadnienia prawno- administracyjne
X. Służba zdrowia. Lecznictwo	X. Służba zdrowia. Lecznictwo
XI. Nauka. Szkolnictwo wyższe. Oświata	XI. Nauka. Szkolnictwo wyższe. Oświata
XII. Kultura	XII. Kultura
XIII. Sztuka	XIII. Sztuka
XIV. Językoznawstwo	XIV. Językoznawstwo
XV. Literatura piękna	XV. Literatura piękna
XVI. Zagadnienia wyznaniowe	XVI. Zagadnienia wyznaniowe

Jak można zauważyć, bibliografiom regionalnym wyznaczono szeroki zakres; łódzka rejestruje piśmiennictwo z zakresu wszystkich dziedzin, powstałe w okresie 35 lat. Stąd też schemat kompozycyjny bibliografii poszerzono o dwa kolejne działy, tak iż liczył on 16, a nie, jak dotychczas, 14. W intencji autorów Bibliografia miała maksymalnie dokładnie pokazać wszechstronny i wewnętrznie bardzo zróżnicowany piśmienniczy dorobek regionu. Znaczący przyrost ilościowy publikacji i troska o zwiększenie czytelności i przejrzystości nakazywały autorom wprowadzenie dodatkowych poddziałów. I tak np., w łódzkiej bibliografii regionalnej w obrębie działu XII „Kultura” w edycji 1945-1970 wyróżniono poddziały:

Zagadnienia ogólne.

Praca kulturalno-oświatowa.

1. Domy Kultury. Świetlice. Kluby.
 2. Amatorski ruch artystyczny.
 3. Filatelistyka.
- Biblioteki. Sprawy książki i czytelnictwa.
1. Historia książki i prasy (do 1945 roku).
 2. Historia bibliotek i czytelnictwa.
 3. Biblioteki współczesne. Bibliotekoznawstwo.
 4. Czytelnictwo. Propaganda książki.
 5. Ośrodki informacji. Służba informacyjno-dokumentacyjna.
- Ruch wydawniczy. Księgarstwo.
- Archiwa.
- Radio i telewizja.
- Kultura fizyczna i sport.

Pominać trzeba w tym tekście szczegółowo odnieść się do kryteriów selekcji piśmiennictwa, przyjętych przez zespół autorski bibliografii. Przesiew taki był bowiem potrzebny i został dokonany, a na pierwszym miejscu stawiano wartość merytoryczną tekstu. We *Wstępie* do 1. odcinka bibliografii (wyd.: 1976) czytamy:

Zebrany materiał, ok. 20 tys. pozycji poddano dużej selekcji. Nastręczała ona wiele trudności ze względu na bardzo nierówny charakter zgromadzonych publikacji, na istnienie dla niektórych tematów opracowań niesłychanie pobieżnych przy całkowitym braku ujęć problemowych, opracowań pogłębionych studiami, uwieńczonych syntezą naukową. Ostatecznie starano się utrzymać bibliografię na poziomie średnim, uwzględniając piśmiennictwo naukowe, fachowe, popularnonaukowe, informacyjne. Znacznie wyselekcjonowano materiały publicystyczne, wyłączono doniesienia z czasopism ogólnych na poziomie popularnym, zatrzymując artykuły o tej samej tematyce zawarte w czasopismach specjalnych, jako bardziej kompetentnych¹⁴.

Podobnie argumentował Świdorski w *Przedmowie do Bibliografii regionalnej Wielkopolski* za lata 1965-1966:

Z zasięgu opracowania wyłączono dzienniki i gazety ukazujące się w Wielkopolsce. Sprawa ta może budzić zastrzeżenia, zwłaszcza odnośnie prasy Poznania. [...] Uwzględnienie tego materiału zmieniłoby znacznie charakter Bibliografii, który redakcja stara się utrzymać na poziomie średnim, rejestrując w niej przede wszystkim piśmiennictwo naukowe, następnie fachowe, informacyjne i popularnonaukowe, ograniczając znacznie materiały publicystyczne, prasowe¹⁵.

¹⁴ *Łódzka bibliografia regionalna 1945-1970*, op. cit., s. 11-12.

¹⁵ *Bibliografia regionalna Wielkopolski za lata 1965-66*, op. cit., s. 4.

Praca nad kontynuacją łódzkiej bibliografii regionalnej za lata 70. oraz przyjęta zasada wartościowania zebranego materiału bibliograficznego pod względem jego treści i jakości wymagały od zespołu autorskiego określonych zmian w systemie klasyfikacyjnym. Ilustruje to nowa rozbudowa działu XII „Kultura” w edycji bibliografii za lata 1970-1980:

Zagadnienia ogólne.

Praca kulturalno-oświatowa.

1. Domy kultury. Świątlice. Kluby.
2. Amatorski ruch artystyczny.
3. Teatry studenckie.
4. Targi estradowe.
5. Filatelistyka.

Biblioteki. Sprawy książki i czytelnictwa.

1. Historia książki i prasy (do 1945 roku).
2. Historia bibliotek i czytelnictwa.
3. Biblioteki współczesne. Bibliotekoznawstwo.
4. Czytelnictwo. Propaganda książki.
5. Ośrodki informacji. Służba informacyjno-dokumentacyjna.

Bibliofilstwo.

Ruch wydawniczy. Księgarstwo.

Czasopiśmiennictwo.

Radio i telewizja.

Kultura fizyczna. Sport.

Obie bibliografie regionalne, opracowane w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi, wpisują się na listę przedsięwzięć dokumentujących dorobek piśmienniczy łódzkiego regionu, który wcześniej – w mniejszym zakresie – pokazywały opracowania Wiesławy Kaszubiny¹⁶ i Janiny Jaworskiej¹⁷. Warto w tym miejscu przywołać też inne, powstające niejako równoległe z *Łódzką bibliografią regionalną*, bibliografie oraz bazy danych, jak: *Bibliografia Łodzi i Województwa Łódzkiego*¹⁸, *Baza Regionalna do roku 2001*¹⁹, *Baza regionalna 2 za lata 2002-2003*²⁰, a nadto *Łódzka bibliografia regionalna 1918-1939, 1981-1990*, która rejestruje selektywnie piśmiennictwo o regionie, [a] została

¹⁶ W. Kaszubina, *Bibliografia prasy łódzkiej 1863-1944*, Warszawa 1967.

¹⁷ J. Jaworska, *Bibliografia łódzkiej produkcji wydawniczej (do 1918 roku)*, Łódź 1975.

¹⁸ *Bibliografia Łodzi i Województwa Łódzkiego. Rok 1971*, red. A. Gawroński, Łódź 1978; *Toż, Rok 1972*, oprac. R. Kaczmarek, A. Gawroński, K. Balcerowska, Łódź 1976; *Toż, Rok 1973*, red. A. Gawroński, Łódź 1983; *Toż, Rok 1974*, red. A. Gawroński, Łódź 1988; *Bibliografia Województwa Miejskiego Łódzkiego. Rok 1981*, red. A. Gawroński, Łódź 1994.

¹⁹ Zob. Region Łódzki – bibliografia, Baza REGIONALNA zawiera materiały do roku 2001, <http://www.wimbp.lodz.pl/region_lodzki/>, [dostęp: 24.03.2006].

²⁰ Zob. Region Łódzki – bibliografia, Baza REGIONALNA 2 zawiera materiały za lata 2002-2003, <http://www.wimbp.lodz.pl/region_lodzki/>, [dostęp: 24.03.2006].

posadowiona na serwerze WWW Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi²¹.

Materiały bibliograficzne pracowników Uniwersytetu Łódzkiego to cykliczna publikacja, zapoczątkowana w 1955 roku w związku z jubileuszem dziesięciolecia Uczelni, wydana pod redakcją Heleny Więckowskiej, obejmująca materiał w dwóch odcinkach do 1964²². W okresie pełnienia swej funkcji B. Świdorski był redaktorem kolejnych dwóch części bibliografii (wyd.: 1972, 1980) łącznie za 10 lat działalności łódzkiej uczelni tj. w okresie od 1965 do 1974 roku. Następnie *materiały* były opracowywane przez zespoły w różnym składzie²³, którym Profesor już nie przewodniczył. Od 1981 roku bibliografia dorobku pracowników UŁ w dotychczasowej formie nie ukazuje się²⁴.

Bibliograficzne przyczynki obejmujące piśmiennictwo łódzkie okresu międzywojennego to zróżnicowany materiał. Intencją Profesora było zebranie publikacji, które nie znalazły swego miejsca w kilku drobniejszych bibliografiach retrospektywnych. Ocena przez Profesora stanu istniejącej dokumentacji zainspirowała autorki do podjęcia badań bibliograficznych nad pisarstwem łódzkich autorów i tematycznie związanym z „Ziemią Obiecana”. W tekście *Wstępu* do poszczególnych rozpraw magisterskich powtarza się argumentacja tego rodzaju:

W okresie międzywojennym nic powstała ogólna bibliografia rejestrująca piśmiennictwo dotyczące Łodzi i województwa łódzkiego z lat 1918-1939, co prawda w tym czasie powstały bibliografie Łodzi, ale jedynie o ograniczonym zasięgu chronologicznym²⁵.

²¹ Por. Łódzka Bibliografia Regionalna, <<http://www.bg.am.lodz.pl/pl/index.html>>, [dostęp: 28.03.2006].

²² *Uniwersytet Łódzki w pierwszym dziesięcioleciu 1945-1954. Materiały bibliograficzne*, oprac. J. Racięska z udziałem W. Skibińskiej i W. Świącickiej, pod red. H. Więckowskiej, Wrocław 1955; *Uniwersytet Łódzki w drugim dziesięcioleciu 1955-1964. Materiały bibliograficzne*, oprac.: H. Kacprzyk, J. Racięska, H. Rosiecka, pod red. H. Więckowskiej, Łódź 1966.

²³ *Uniwersytet Łódzki w latach 1975-1980. Materiały bibliograficzne pracowników*, t. 1: oprac. A. Hajduk, A. Jędrzych, H. Kacprzyk, K. Lang, Łódź 1986; t. 2, oprac. H. Kacprzyk, H. Rosiecka, B. Woracz, Łódź 1987; t. 3, oprac. M. Budzichowska, A. Jędrzych, H. Kacprzyk, D. Strucińska. Łódź 1987.

²⁴ Począwszy od 1981 roku władze Uniwersytetu Łódzkiego zleciły przygotowanie w katedrach i zakładach uczelni spisu opublikowanych w danym roku prac naukowych, a Oddziałowi Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersyteckiej sporządzenie, na podstawie tychże spisów, bibliografii dorobku naukowego pracowników Uniwersytetu. Ukazały się: *Bibliografia dorobku pracowników Uniwersytetu Łódzkiego. 1981*, oprac. B. Włodarczyk, Łódź 1984; *Toż. 1982*, oprac. B. Włodarczyk, I. Terlecka, Łódź 1985; *Toż. 1983*, oprac. B. Włodarczyk, I. Terlecka, Łódź 1987; *Toż. 1984*, oprac. B. Włodarczyk, I. Terlecka, Łódź 1990.

²⁵ L. Hasiuk, *Bibliografia miasta Łodzi za lata 1930-1931*, Łódź 1985, s. 3 [rps.].

Cytowane dalej tytuły tych bibliografii, zaczerpnięte z wykazu Wiktora Hahna²⁶, nie pozostawiały wątpliwości, że podjęty temat jest uzasadniony i potrzebny. Autorki zestawień – uczennice Profesora, bibliografią objęły zawartość czasopism i gazet, które wydawane były w tym czasie w Łodzi w języku polskim. Kompozycja, zastosowana w ogłoszonej w 1976 pod redakcją Świderskiego bibliografii łódzkiej, traktowana była przez młodych bibliografów jako wzorcowa; mówiono o tym w każdej spośród cytowanych prac, np.: „Całość materiału podzielono według kryteriów treściowych [na] szesnaście działów, wzorując się na podziale zastosowanym w *Łódzkiej bibliografii regionalnej 1945-70* [...]”²⁷.

Większość prac magisterskich – *bibliografii miasta Łodzi* – została ukończona w pierwszych latach 80.; wysoko ocenił je jeden z autorów ogłoszonej drukiem w 1986 roku²⁸ retrospektywnej bibliografii produkcji wydawniczej łódzkiej okresu międzywojennego Ryszard Żmuda; w jego wypowiedzi czytamy:

Wiele wartościowych bibliografii dotyczących Łodzi i regionu łódzkiego ma postać maszynopisów. Są to głównie prace magisterskie Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, napisane pod kierunkiem prof. dr hab. Bolesława Świderskiego [...]”²⁹.

Zatrzymałam się tylko na chwilę nad dorobkiem bibliograficznym profesora Świderskiego, był to bardzo ważny obszar jego badawczej aktywności. Jego zasługi na tym polu są bezsporne, wypracowane w trakcie tych prac zasady i założenia teoretyczne przejmowane są przez następne generacje bibliografów. Szczególnie zawdzięcza mu dokumentacja piśmiennictwa regionalnego, Wielkopolski i Łodzi, z którymi to regionami związał swe życie i działalność bibliotekarza i bibliotekoznawcy.

²⁶ W. Hahn, *Bibliografia bibliografii polskich: do 1950 roku*, wyd. 3, Wrocław 1966.

²⁷ J. Szymaniak, *Bibliografia Łodzi za lata 1932-1933*, Łódź 1982, s. 4 [rps.].

²⁸ M. Marczyńska, R. Żmuda, *Bibliografia łódzkiej produkcji wydawniczej 1918-1939*, Łódź 1986.

²⁹ R. Żmuda, *Bibliografie regionalne opracowane w Łodzi w latach 1976-1988*, „Acta UL”, Folia Librorum 1992, t. 3, s. 120.

Artur Jazdon
Outsourcing in libraries

The term “outsourcing” has recently become a lively buzzword both in theoretical writings and in managerial practice in all business organizations. Outsourcing has been defined as “an organization contracting with an external source to supply a product or service which was previously supplied from within the organization”. The article, providing many references to the literature on the subject, discusses the advantages and disadvantages of outsourcing provisions. On the basis of relevant experiences from libraries outside Poland, a question is raised as to the significance and usefulness of outsourcing in the modern library practice in Poland. Economic realities in this country, points out the author, will make all the interested parties implement this method of management sooner or later as outsourcing helps modern research library to meet the more and more varied and refined expectations of library users without considerable financial outlays.

Piotr Karwasiński
Library mission – challenges – goals – tasks.
An attempt at formulating the mission statement
for Poznań University Library

The article attempts at formulating a draft document – a rationale and a mission statement for Poznań University Library. As in its essence such a document should take into consideration many factors, the author briefly describes the history of the Library, its collections, space conditions and perspectives for development in the near future. Having all those factors considered, the author tries to formulate a draft mission statement for the Library which, in author’s intention, should be a material for open discussion preceding its final formulation.

Stanisława Kurek-Kokocińska
Bibliography of Wielkopolska and Łódź.
Within the range of interests of Bolesław Świdorski

Bolesław Świdorski was first and foremost a brilliant bibliographer and a person much involved in various activities within the library community. The article discusses in a detailed way his research works on regional bibliography. A detailed analysis of particular volumes of the *Bibliography of the Wielkopolska* and the *Bibliography of Łódź*, edited by the professor, makes it possible to trace down the process of shaping theoretical concepts influencing the works on regional bibliography. Nowadays, the procedures worked out at the time are treated by bibliographers as a valuable pattern to be followed in works on similar bibliographies that are frequently published in Poland.

Damian Wojciński
Market economy tools and the library.
The environment analysis

Non-profit organizations, including libraries, operating within the market economy function in external environments called *macroenvironment* that combines economic,